

de provincie voorkomt en dat de witte stippen te wijten zijn aan het ontbreken van waarnemingen ter plaatse. Wij willen nogmaals een ieder oproepen waarnemingen van zoogdieren, of het nu gaat over de zeldzame Otter of de algemene Huismuis, aan het archief door te sturen. Het adres is Moekeborg 44 6228 CR Maastricht. De brievenbus is 26 bij 4 cm zodat U een behoorlijk aantal ingevulde waarnemingskaarten tegelijk kunt versturen. Mocht U moeite hebben met het uurhokkensysteem, dan raden wij U aan het artikel van DE GRAAF (1979) te lezen (desnoods vraagt U een copie aan de administrateur van het Genootschap). Zijn er desondanks mensen, die waarnemingen willen doorgeven zonder rekening te kunnen houden met het uurhokkensysteem dan kan dit door gebruik te maken van vaste

Tabel 1. Aantal waargenomen dode en levende Egels uit de periode 1980-1984.

jaar	totaal	dood	levend	% dood	% levend
1980	38	23	15	61	39
1981	53	40	13	75	25
1982	263	227	36	86	14
1983	140	126	14	90	10
totaal	494	416	78	84	16

punten in het landschap (denk aan kerken, molens, de groen-witte paaltjes langs de verkeerswegen onder vermelding van naam autoweg en kilometernummer van het paaltje).

Tuin te Kerkrade voor het opsturen van zoveel waarnemingskaarten.

Dankwoord

Wij willen alle waarnemers bedanken voor het doen toekomen van de ingevulde waarnemingskaarten. Met name willen we bedanken de heren P.H.C. Lina, H. Vergoossen, Ph. Bossenbroek en de medewerkers van de Stichting Botanische

Literatuur

- GRAAF, D. TH DE 1979. Over het gebruik van uur- en kilometerhokken. *Natuurhist. Maandbl.* 68(5): 77-79.
- KNOLS, B., 1982. Voorlopige verspreiding van de Egel (*Erinaceus europaeus* L.). *Natuurhist. Maandbl.* 71(5): 102-103.
- WIJNGAARON, A. VAN, V. VAN LAAR en M.D.M. TROMMEL, 1971. De verspreiding van de Nederlandse Zoogdieren. *Lutra*, 13: 1-41, kaart 1-64.

Boekbesprekingen

Op zoek naar de oertijd

L.B. Halstead. Ede, Zomer & Keuning, 1983. 208 blz., afbn., lit. opg., reg. Prijs: f 49,90.

De titels van de zes hoofdstukken laten zien, dat de schrijver - een bekend paleontoloog - veel moeite heeft gedaan om de ivoren toren van de wetenschap open te breken: Stenen kunnen ons iets leren; Hoe leren we verstaan wat fossielen vertellen?; Op jacht naar fossielen; Speuren naar de oorsprong en de evolutie van het leven; Wat is er bekend van de fossiele mens? De ontwikkeling van de aarde.

Elk hoofdstuk is onderverdeeld in kleinere eenheden van twee tot vier rijk geïllustreerde pagina's, waarbinnen in een notepad een select en afgerond onderwerp uit de geologie of paleontologie ter sprake komt. Wanneer men van al die onderwerpen kennis genomen heeft, dan ontstaan als het ware vanzelf een veelomvattend beeld van de geschiedenis van de aarde en haar levensvormen. Hoewel niet alle onderwerpen dezelfde hoge kwaliteit laten zien ("De eerste gewervelde dieren" vormt zo'n uitzondering; door een teveel aan details komt het verhaal niet goed uit de verf) vind ik het een knap geschreven boek, dat de geïnteresseerde op zeer boeiende en directe wijze in contact brengt met allerlei historische en recente ontwikkelingen op deze vakgebieden, zonder dat hij zich "beleerd" voelt. De eerlijkheid gebiedt hier te vermelden, dat enige voorkennis hierbij wel gewenst is, dit in tegenspraak met wat de uitgever meent.

De auteur laat weinig ruimte om aan zijn omvangrijke en geïntegreerde kennis te twifelen. Het verbaasde mij daarom, in het hoofdstukje "De oorsprong van het leven" te lezen, dat Ameri-

kaanse onderzoekers in de jaren vijftig, door gasmengsels o.a. aan elektrische ontladingen bloot te stellen, complexe organische verbindingen verkregen die als "voorstadia van leven" kunnen worden opgevat. Jammer dat de inmiddels klassiek geworden, soortgelijke experimenten van de Rus Oparin, die decennia eerder verricht werden, hier zelfs niet genoemd zijn. Maar laat ik mijn kritiek niet teveel op de schrijver richten. Over hem veel goeds!

Substantiële kritiek is te leveren op de vertaling en verzorging van de Nederlandse tekst. Op een aantal plaatsen geeft de vertaler er blijk van het onderhavige vakgebied onvoldoende te kennen, waardoor hij niet begrepen heeft wat er in de oorspronkelijke tekst bedoeld is. Om een voorbeeld te geven: bij het onderwerp "De oorsprong van kiespijn" wordt o.a. gesproken over regeneratie van tandweefsel. Het betoog wordt onbegrijpelijk op het moment dat "ziektekiemen" op de propen komen. Na enige verbazing besef ik, dat er "tandkiemen" had moeten staan. Wanneer ik vervolgens lees "De processen die met tanden en kiezen te maken hebben en waarvan vroeger weinig is begrepen...." wordt de situatie lachwekkend.

Het is de vraag of men hier de vertaler de verwijten voor de voeten moet gooien. Liever richt ik die aan het adres van de deskundigen die de tekst (naar ik hoop) nog eens hebben doorgenomen. Dat de moeilijkheden echter niet alleen op geologisch terrein lagen, wordt duidelijk, wanneer men "curator" onvertaald ziet (dit woord heeft in het Nederlands een andere betekenis en moet dus met conservator vertaald worden), konsekwent over creatianisten i.p.v. creationisten leest, op dezelfde pagina over het Trias en de Trias hoort.

In deze trant zijn er tientallen voorbeelden te noemen, die er toch wel op wijzen dat men niet teveel zorg aan de vertaling heeft besteed.

Jammer, dat het plezier dat men aan dit op zich uitstekende boek kan beleven, door dit soort slordigheden enigszins wordt vergald. Uitgever let op Uw saeck!

Niettemin blijft mijn oordeel positief. Ik ken weinig uitgaven over dit onderwerp die op een zo boeiende wijze zoveel informatie verschaffen.

A.W.F. Meijer

De Sint Pietersberg

D.C. van Schaik e.a. Thorn, EF & EF b.v., 1983. 566 blz., afbn., krtn., reg., lit. Prijs: f 97,50 (leden van het Natuurhist. Gen. kunnen dit boek bij het Natuurhist. Museum Maastricht aanschaffen voor f 79,50)

De heruitgave van het boek "De Sint Pietersberg" van ir. D.C. van Schaik is in ons Maandblad al uitgebreid aan de orde geweest. (jrg. 72, nr. 12). Het betreft een heruitgave van de originele versie uit 1938 aangevuld met recentere artikelen. De laatste behandelen onderwerpen, die in de eerste uitgave niet aan bod kwamen, zoals bijvoorbeeld de wijnbouw op de Sint Pietersberg, of geven de huidige stand van zaken weer. Dat in de afgelopen 45 jaar het een en ander op de Sint Pietersberg veranderd is, is voor iedereen duidelijk. Met name het Nederlandse gedeelte heeft wat betreft de cultuur- en natuurhistorische waarden sterk geleden. Om die reden wordt in sommige aanvullende artikelen nu juist de nadruk gelegd op het Belgische deel van de berg. Dit wil uiteraard niet zeggen, dat er op het Nederlandse

gedeelte niets waardevols meer over is. Nog steeds komen daar soorten voor die men elders in de omgeving niet zal vinden.

De eerste uitgave van De Sint Pietersberg heeft zijn weg gevonden naar een breed publiek. Zo'n 35 jaar geleden waren er zelfs Maastrichtse scholen, die het als eindexamencadeau aan hun leerlingen meegaven. Ik denk dat de jongste uitgave zijn weg ook wel vindt.

Johan den Boer

Dieren op het spoor

Rien Mouw en Nico Bulder. Den Haag, Omni-boek, 1983. 159 blz., afb. Prijs: f 37,50.

Sinds een aantal jaren bestaat er een groeiende markt voor fraai geïllustreerde, vlot verhalende natuurboeken die betrekking hebben op algemeen geliefde natuur- en -mens thema's zoals de Jacht, de Boerderij, het Paard, de Hond e.d.

Deze markt wordt vrijwel geheel bestreken door de van T.V. en pers alom bekende illustrator-schrijver Rien Poortvliet, wiens stijl hier nauwelijks besproken hoeft te worden.

Dit boek "Dieren op het spoor" is echter niet van zijn hand, maar mikt wel op zijn lezers en kijkpubliek door de talrijke fraaie illustraties zowel in kleur als in zwart-wit en de vrij oppervlakkige, verhalende tekst. Wat de illustraties betreft: zij missen de impressionistische raakheid en zwier van Poortvliets produkten; de teksten missen het persoonlijke.

Ondanks zijn hoge prijs zal dit boek wel goed worden verkocht; daarvoor is het dan ook gemaakt.

Henk Hillegers

De Fuut

J.J. Vlug. Hoogwoud K.N.N.V. 1983, 86 blz., afbn., tkn. Prijs: f 12,—, (leden f 9,50). Deze uitgave is te bestellen door het overmaken van het bedrag op postgiro 13028 t.n.v. K.N.N.V. te Hoogwoud, onder vermelding van het gewenste.

Van de serie Wetenschappelijke Mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Vereniging ontvingen wij dezer dagen "De Fuut (*Podiceps cristatus*)" door J.J. Vlug. In ons "natte" land is een vogel als de Fuut een algemene verschijning die in vrijwel elke plas van enige omvang te zien is. Maar om wat meer over het gedrag van deze vogelsoort door het jaar heen aan de weet te komen is veel meer nodig en met deze studie heeft de schrijver zich intensief bezig gehouden. Hij begint zijn verhandeling met een korte mededeling over de Fuut en zijn familieleden, waarvan een viertal in Nederland broeden, zij het dat er twee als broedvogel zeldzaam of zeer zeldzaam zijn. Om het herkennen te helpen zijn er een aantal foto's en zeer goede koptekeningen. Daar de broedtijd nu eenmaal de meest boeiende periode voor waarnemingen is, wordt het dan vertoonde gedrag door de auteur uitvoerig belicht in de volgende hoofdstukken, rijkelijk voorzien van vele foto's en tekeningen, te beginnen met de territo-

riumaafbakening tot en met het grootbrengen der jongen. Aan elke fase van deze tijd wordt door de samensteller ruime aandacht besteed. Een uitgebreide literatuurlijst aan het slot kan de geïnteresseerde lezer nog verder helpen. Meer behoef ik over deze Wetenschappelijke Mededeling niet te zeggen en ik wil besluiten met het advies dit boekje aan te schaffen. Het biedt veel leesgenot en zelfs de meer ingewijde zal er zeker nog iets in aantreffen dat hij niet wist. De zeer goede foto's zouden wellicht op meer glanzend papier nog beter tot hun recht komen, maar dat zou de uitgave waarschijnlijk te kostbaar maken.

H. Th.

Wandelen door en langs de Hoge Venen

Julien van Remoortere. Tiel/Bussum, Drukkerij-Uitgeverij Lannoo, 1983. 168 blz., afbn., krtn. Prijs: f 19,90.

De Hoge Venen is het grootste Belgische natuurreservaat en tevens het grootste levend hoogveen van West-Europa. Dit gebied ten zuiden van Nederlands Limburg in de Duitstalige Belgische Oostkantons is een waar eldorado voor de natuurliefhebber. De uitgestrektheid, de bijzondere plantengroei, de rust en ook het soms moeilijk begaanbare terrein zullen de ware liefhebber aantrekken.

Het boek van Julien van Remoortere beschrijft een dertigtal wandelingen door dit gebied, variërend in lengte maar vooral variërend in moeilijkheidsgraad. Sommige trajecten voeren over zompige paadjes dwars door het hoogveen en omdat er nu eenmaal ook domme mensen op de wereld zijn tekent de schrijver hierbij terecht aan dat deze absoluut ongeschikt zijn voor kindervagens! Elke wandeling is voorzien van een kaartje, een algemene beschrijving, een gedetailleerde beschrijving en aanwijzingen hoe het beginpunt van de wandeling het best bereikt kan worden. De beschrijvingen gaan niet diep in op floristische en/of faunistische bijzonderheden die men in een bepaald gebied kan verwachten. Het boek is aan te bevelen voor wie een eerste kennismaking met dit gebied voor ogen staat.

Johan den Boer

Over plukken en bescherming van paddestoelen

Commissie Paddestoelen en Natuurbehoud van de Nederlandse Mycologische Vereniging. Brochure, 8 blz., afbn., lit., prijs f 4,50 (voor leden NMV f 3,—).

Te bestellen door overmaken van bovengenoemd bedrag op girorekening 482000 t.n.v. Mv. Dr. H.F.J. van Arx - van der Brugge, Botanisch Laboratorium, Lange Nieuwstraat 106, 3512 PN Utrecht.

In deze brochure wordt ingegaan op de problematiek in het verleden, en ook thans nog, rond het plukken van paddestoelen.

Na een korte beschrijving van leefwijze en groei van paddestoelen worden achteruitgang van enige soorten, bescherming van de paddestoelenflora en beleid en standpunt van de N.M.V. besproken.

Aangezien voor het grondgebied van gemeenten plukverboden zijn ingesteld of voorgesteld is het zinvol van deze brochure kennis te nemen, ook met het oog op studie, onderwijs en excursies.

W.O.

Bescherming van amfibieën tegen het verkeer

H.E.J. Wijnands. KNNV, Hoogwoud, 1984. Wetenschappelijke Mededeling nr. 162, 28 blz. Te bestellen door f 5,— (leden) of f 6,50 (niet-leden) over te maken op postgirorekening 13028 t.n.v. Bureau KNNV, Hoogwoud. In de prijs zijn de verzendkosten begrepen.

In de reeks Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV verschijnen zelden uitgaven op het gebied van de herpetologie. Het is dan ook zeer verheugend dat er nu naast de bekende overzichtswerkjes, een nummer is verschenen dat dieper ingaat op één aspect van deze toch al niet zo bekende diergroep.

In het boekje wordt aandacht geschonken aan het trekgedrag van de verschillende soorten amfibieën. Vanuit dit gegeven wordt ingegaan op de negatieve invloed die het verkeer uitoefent op bestaande populaties padden en kikkers. Tijdens hun trek van en naar het voortplantingswater worden vaak honderden dieren overreden.

Hierop aansluitend wordt een overzicht gegeven van maatregelen die in aanmerking komen om de dieren tijdens hun trek te beschermen. Op een heldere wijze worden de diverse maatregelen besproken, waarbij zowel de technische realisatie als het kostenaspect aan de orde komen. De conclusie van de auteur is dat er eigenlijk maar een paar maatregelen voldoende effect sorteren. Deze zijn het afsluiten of omleggen van wegen, het aanleggen van goede tunnels met afschermingen en het aanleggen van een nieuwe voortplantingsplaats en/of landbiotoop.

In een apart hoofdstuk wordt ingegaan op de betekenis van verkeerssterfte voor het voortbestaan van amfibiepopulaties. Hoewel de auteur zelf al verwijst naar een artikel waarin enige twijfels geuit worden over het belang van overzetacties, is het jammer dat dit niet verder wordt uitgediept. Zeker hebben overzetacties een grote educatieve waarde, maar wanneer men leest dat sommige installaties enkele duizenden guldens kosten, dan wordt het nut van dergelijke werken in verhouding tot hun kosten bijzonder twijfelachtig. Dit te meer wanneer men bedenkt dat de aanleg van een goede voortplantingspoel ± f 1000,— kost. Al met al echter een boekje waar veel natuurbeschermingsorganisaties hun voordeel mee kunnen doen en dat iedere individuele herpetoloog is aan te bevelen om het complete overzicht van maatregelen dat voor de gestelde problematiek wordt gegeven.

A.J.W. Lenders